

Izdaje se
svaki drugi
mjesec.
Uredništvo
i uprava
u Nikolićevoj
ulici br. 480.

Jugoslavenski STENOGRAF.

Stoji
na čelo lěto
1 fr. 40 n.
Pojedini listovi
po 25 n.
Rukopisi se
ne vraćaju.

Izdavatelj i urednik

Ant. J. Bezenšek.

Broj 1.

U Zagrebu, 20. februara 1876.

Tečaj I.

Našim p. n. čitateljem.

„Ako želimo, da nam se narodne sile
sustavno i svestrano razvijaju, da se ne
samo um naroda razsvietli, nego i srce
i čud oplemeni, ne smiemo zaboraviti
na umjetnosti“.

J. J. Strossmayer.

Evo vam, Jugoslaveni, lista, kakova dosele jošte neimadosmo! „Jugoslav. stenograf“ je prvi u ovoj struci na celom slavenskom jugu, akoprem bi već odavna bilo od potrebe, da ovakav list dodje medju nami na sviet, te da radi na onom istom polju i istim smje-rom, kojim namjerava da ovaj list uzradi — ako dađe Bog i sreća junačka! Nu uz sve to nedodje „Jugosl. stenograf“ nipošto prekasno; uvijek se još dađe ono, što smo zakasnili popraviti, a baš sada je po našem mnienju najprikladniji trenutak, da se to čini, jerbo se u obziru na grafiku ne samo medju inimi narodi, nego i medju Slaveni u obće i Jugoslaveni napose mnogo govori. Nećemo tvrditi, da bi za sada možda stenografija riešila pitanje o cirilici i latinici, premda se je već g. 1865. slavni hrvatski umjetnik dr. Isidor Kršnjavi o toj stvari ovako izrazio: „Mnogi misle, da će brzopis (stenografija) s vremenom sasvim iztisnuti sada obično pismo, a sam takodjer scienim, da će brzopis u nas napokon riešiti veliko pitanje o cirilici i latinici.“ A svakako treba ove rieči uvažiti, i premda možda nije ovo jedino i najprikladnije sredstvo, kojim da se navedeno pitanje rieši, ipak mislim, da je u naših odnošajih, u toliko na svom mjestu pa da se smije smatrati dobrim i praktičnim, u koliko je valjana latinska poslovia: „Duobus litigantibus tertius gaudet.“ Nadalje treba se takodjer obazrieti na rieči, koje je neki slavni grafik izustio: „Brzo razširivanje steno-grafije pokazuje, da se š njom zadovoljava u najširih krugovih po-javljivajućim se potrebam; u austrijskih, bavarskih i saksonskih školah poučava se svaku godinu hiljade i hiljade učenika u ovoj umjetnosti, a vrijeme nije daleko, gdje će biti stenografija pis-

mom svih naobraženih ljudi.“*) I kod nas Jugoslavena u najnovije su se doba okolnosti u tom obziru u toliko promjenile, da se imademo punim pravom nadati, da narod jugoslavenski sigurno neće zaostajati za drugimi prosvietljenimi narodima, već da se sprema, da pospješi svoje korake na polju stenografije, pa da one čim prije dostigne. Pa ako će ovaj list bar nekoliko k tomu pripomoći, a to će biti želji našoj posve udovoljeno.

Da „Jugoslavenskomu stenografu“ ovo učiniti moguće bude, treba mu je svestrane podpore od svih južnih Slavena, jer je jedno pleme premaleno, da što znatna u tom pogledu uzradi. Prvi je dakle zahtiev: Braćo, sjedinimo se! Hajdemo slogom na rad, pa sigurno nećemo promašiti cilja!

Da se i ovdje ciepamo, to bi bilo više nego li nerazborito, pošto je najlakše baš na tom polju složno djelovati. Medju Hrvatima i Srbima postoji prepora radi pisma; prvi vole latinicu, drugi cirilicu. Ovdje se pako neradi niti o jednom, niti o drugom pismu; — stenografična pismena jesu, rek bi, sami korjeni iz pismena i latinskih i cirilskih izabrani te brzotočnosti prilagodjeni. Ova su pismena primili kao stenografična pismena naime Njemci, Italijani, Česi, Rusi, Poljaci, djelomice Francezi i dr.; š njimi može dakle stenografovati i Srb i Hrvat, jezik im je isti, pa jim ovim načinom postade i pismo. Medju pojedimi granama Jugoslavena vladaju takodjer nekoje razlike u jeziku, nu sve ove razlike odpadaju, (barem se dadu na minimum svesti), ako se piše stenografijom. Ako piše n. pr. Slovenac slovenski stenografičnim pismom, po našoj metodi, osnovanoj na sveobćih stenografičnim pravilih, može iz napisana čitati Hrvat — ne slovenski — nego upravo svoj jezik i obratno.

Braćo! Sigurno već ta okolnost zavredjuje našu pozornost a imala bi nam biti dovoljnim povodom, da se učimo stenografiju, ako i nebi uzeli obzir veliku njezinu korist po svakoga naobražena čovjeka. Nije ovdje mjesto, da se upuštamo u svestrano razglabanje koristi stenografije, pošto i onako namjeravamo taj predmet drugom sгодom potanje obrazložiti; nu nadamo se, da je p. n. čitatelj već iz navedena mogao razabrati, da je u istinu nužno, da u prvoj vrsti kao rodoljub, a u drugoj kao naobražen čovjek, komu je stalo do toga, da si znanja na vlastitu svoju korist čim više pribere, stenografičnoj umjetnosti osobitu pažnju posveti.

Mi ćemo u budućih listovih postupice razvijati nauku o stenografiji, i nadajući se, da će nas gg. čitatelji ovoga lista pozorno pratiti, upotrebljavati ćemo pretežno naše obično pismo samo tako dugo, dok će biti to neobhodno nužno. Nu uz to ćemo u „listku“ za one, koji su već stenografiju učili, donošati u sten. pismu zanimiva gradiva za čitanje. Oni predbrojnici, koji nisu stenografiji jošte

*) K. Faulmann, Geschichte der Buchstabenschrift u. Stenografie. Str. 39.

vješti, negube time ništa, jer lahko kašnje, kad jednom stenografiju nauče, ove listove u ruke uzmu i čitaju, što će jim za neko vrijeme sigurno poći za rukom.

Sprogovoriv ovo nekoliko rieči našim štovanim čitateljem, stupamo k radu s pouzdanjem, da će narod ovo naše poduzetje odobravati, ili će bar dobru našu volju uvidjeti, koja nas je k tomu poduzetju nagnula, te ujedno izčekujemo, da nam naš naobraženi sviet neće uzkratiti potrebne, duševne i materijalne podpore.

Mi sa svoje strane pripravni smo jedino u interesu dobre i korisne stvari žrtvovati, koliko bude u naših silah, netražeei niti dobiti niti slave. A kod ovoga, kao i kod svakoga rada sveto nam je geslo:

Sve za sreću i prosvjetu naroda!

Ured.

Franjo Ksaver Gabelsberger.

(Spisal Boleslav Bukovski).

F. Ks. Gabelsberger imenuje se slavni izumilec stenografije, kojoj mi v tem listu načelno zastopamo. Sigurno bo će čitatelje zanimalo o tem slavnem možu kaj več izvedeti, zatorej smo se namenili danes važneje točke iz njegovega životopisa posneti i o iznajdbi njegovega sostava toliko spregovoriti, koliko nam to skromni prostor našega lista dopušča.

Rodil se je v Monakovem 8. febr. 1789. Njegov oče bil je dvorski izdelavec glasbenih instrumentov, i nij imel mnogo premoženja. Da se je pak sin France vendar jako izobrazil, to je pripisovati njegovej marljivosti, talentu i ljubeznivemu obnašanju. — Rano mu umre oče, i mati udova, ki je imela 4 male otroke preživeti, pošlje Franceta k svojemu očetu, nekemu sedlarju v Hagu na gornjem Bavarskem, da se v tem rokodelstvu izuči. A do tega posla France nij imel veselja; sreča je htela, da ga je Plinkhard, vodja kora v Hagu, za svojega otroka sprejel in ga izobraževal v vseh predmetih. Deček je vrlo napredoval i se lepo obnašal, tako da si je pridobil ljubezen vseh, koji so ga poznali. Baš s temi ljubeznivimi lastnostmi prikupil se je samostanskim duhovnikom v Attelu, ki so ga pri prilici, ko je v Hagu na koru pel, spoznali i se za nj toliko pobrinili, da se je mogel tudi v večih šolah izobraževati. — Do l. 1808 bil je na gimnazijah. A l. 1809 prestanejo mu dotedanje podpore. Sreča je bila za nj, da se spozna z izumilcem litoigrafije Sennefelderom, koji ga je v tej umetnosti izučil, kar mu je kasneje posebno dobro služilo pri stenografiji. — Postal je s časom kancelist pri ministerstvu i nazadnje ministerijalni tajnik.

L. 1817 začel je Gabelsberger izdelovati stenografski alfabet. 2 l. pozneje stenografoval je sam obravnane v bavarskeji komori drž. svetovalcev. Da bi se v svojem pismu do dobra izuril i ga

kolikor mogoče za prakso sposobil, stenografoval je na stotine pridig. Na ta način je tudi dosegel popolno svoj cilj, tako da je od l. 1822—31 s vojim učencem Zeilerjem obravnane komore bavarskih poslancev z najboljim vspehom bilježil. L. 1840 izobrazil je bil vže toliko učencev, med njimi i vlastnega sina, da je on samo nadzoroval njih delovanje.

Umrl je 8. jan. 1849, zadet od mrtvouda. V svojih zadnjih dneh se je mogel prepričati, da se mu bodo njegove najgorkeje želje izpolnile, da bo namreč njegovo 30 letno delovanje obrodilo lep sad, kajti na Nemškem so se začele okolnosti tako preobračati, da se je stenografiji pokazovala lepa bodočnost, a po mestih, kakor so Monakovo, Draždani, Lipsko i Beč, zapustil je učencev i častiteljev, kojim je bila prva zadača, da razširjajo njegov stenogr. sostav.

O iznajdbi svojega sostava piše Gabelsberger med drugim sam tako-le: „Ko sem se l. 1817 po lastnej ideji z izumovanjem brzopisa baviti počel, nisem imel druga na pameti, nego morda kakemu uradniku v višej službi stoječemu za olakšanje njegovega posla na ta način ugoditi, da bi s takim pismom, ali cele elaborarate njegove precej iz njegovih ustij bilježiti, ali pa da bi si pri manje važnih stvareh samo brzo najvažneje točke njegovega mnenja zabilježiti, a ostalo sam izdelati mogel. — Moja ideja pa tačas nij bila odobravana, čez 15 let je moralo preteči, prej nego je moja prva misel svojega moža našla, koji nij samo uvidil, da je dobro i koristno, ako se to pri poslovih upotrebljuje, nego je to tudi praktično rabiti znal.

Med tem da nisem zarad tega odmah svoje ideje opustil, nego jo vsaj za zabavo v mojih prostih urah gojil, stopi, 26. maja 1818 proklamirani bavarski državni ustav, v život, i prvi zbor stanov za l. 1819 bil je sklican. Tedaj se mi je porodila misel, da bi mogel s svojo dosedaj bez posebnega cilja gojeno umetnostjo morda koristiti, ker sem iz časopisov znal, da so na Angležkem i Francozkem posebni brzopisci, koji taka zborovanja bilježe. Sedaj sem se tekar začel s stvarjo resneje pečati. . . . Jaz sem jezik i pismo v nju bitnostih, kakor v nju sastavinah vže bil spoznavati učil z gledišča, koje mi je v mnogem obziru moglo biti kot vodilna zvezda pri obdelovanju moje naloge“.

Tako govori Gabelsberger i nadalje tudi priznaje, da se je studijem drugih, posebno angležkih sten. sostavov mnogo okristil, a pred vsem slavi „Notae tironianae“ (rimski brzopis), iz kojih se je naučil, kako se more umetnost scientifičnimi pomočki mehanizma rešiti. —

O možeh, koji so si za slavensko stenografijo zaslug pridobili, spregovorimo v prih. listih.

Jugoslavenska stenografija.

(Piše Ant. Bezenšek).

U v o d.

Stenografija (ili tiesnopis, od στενός „tiesno“ i γράφειν „pisati“) je pismo, kojim je moguće tako brzo pisati, kako se govori. Ovo bi se pismo pravo rekué imalo nazivati *tachygrafijom* t. j. brzopisom, nu prvi naziv, koji se proteže na maleni prostor, što ga dotični znakovi zauzinja, uobičajio se malo ne kod svih naroda. Sa brzotočnošću mora stenografija spajati takodjer takovu jasnoću, kakovu i obično pismo pruža, tako, da poznavalac sustava bez poteškoća pročitati može i ono, što je sám, i ono, što je tko drugi napisao.

Potreba ovakova pisma pojavljivala se u svako doba i kod svih naroda, gdje je slobodni govor uplivaó na udes države. Stenografiju već nadjemo u staro doba u rimskom senatu, a u novije doba ponajprije kod Engleza, onda kod Njemaca, gdje se popela do najveće tehničke savršenosti sa F. Ks. Gabelsbergerom. Njegov je sustav prešao skoro na sve evropske jezike s jako dobrim uspjehom. Sustav, koji mi ovdje razvijamo, osniva se na onih principih, na kojih se osniva na česki i poljski jezik prenešena Gabelsbergova stenografija, i koji su se za slavenske jezike kao najprikladniji pokazali.

Nauka o stenografiji dieli se na troje:

Poglavje I. Nauka o pismenih i njihovu spajanju u rieči.

Pogl. II. Nauka o pokraćivanju rieči.

Stenografija (ali tesnopis, od στενός „tesno“ i γράφειν „pisati“) je pismo, s kojim je moguće tako brzo pisati, kakor se govori. Prav za prav moglo bi se to pismo imenovati *tachygrafija* t. j. brzopis, ali prvo ime, odnoseće se na mali prostor, kojega dotični znaki zavzemajo, udomačilo se je skoro pri vseh evropskih narodih. Z brzotočnostjo mora stenografija spajati tudi tako jasnost, kako navadno pismo, tako da poznalec sastava more lahko čitati ono, kar je sam, i ono, kar je kdo drugi napisal.

Potreba takega pisma pokazovala se je v svakej dobi i pri vseh narodih, kder je slobodni govor uplival na osodo države. Stenografijo najdemo vže v starej dobi v rimskem senatu, a v novejej dobi najprej pri Angležih, potem pri Nemcih, kder je dobila najveće tehnično popolnost s Fr. Ks. Gabelsbergerjem. Njegov sostav prenešen je skoraj na vse evropske jezike z jako dobrim vspehom. Sustav, kojega mi tukaj zastopamo, osnovan je na onih principih, na kojih se temelji na česki i poljski jezik prenešena Gabelsbergerjeva stenografija, i koji so se za slavenske jezike kot najprikladnije pokazali.

Navk o stenografiji deli se na troje:

I. poglavje. Navk o pismenkah, i njihovem spajanju v besede.

II. poglavje. Navk o kračenju besedij.

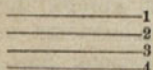
Pogl. III. Debatno pismo. (Kraćenje izreka i logično kraćenje).

Poglavje I.

Pismena i tvorenje rieči.

§. 1. Ovo poglavje govori o abecedi i o međusobnom spajanju stenograf. znakova.

Abeceda. Pismena diele se 1. u samoglasne, 2. u suglasne. Stenogr. se pismena kreću, kao obična pismena, medju 4 linijami.

Suglasi razlikuju se po veličini na *a) male*, *b) srednje* i *c) duge*. Samoglasni su svi mali. Oni znakovi, koji se protežu od 3. do 1. ili 4 linije, zovu se dugi; oni, koji izpunjuju prostor medju 3. i 2. l., zovu se srednji, a oni, koji niti taj prostor podpunoma neizpunjuju, mali.

(Vidi prilog §. 1).

§. 2. *Pravopis.* Glavno pravilo pravopisno glasi: Piši, kako čuješ. Po tom može se pisati mjesto *tč* — *č*, mjesto *dc*, *tc* — *c*, mjesto *é* — *č*, mjesto *lj* — *l*, mjesto *zb* — *sb*, itd. N. pr. otče — oče, srdce — sree, zbilja — sbilja, vezti — vesti itd. Tude rieči pišu se po izgovoru. — Medju pismeni malimi i velikimi razlike neima. Mjesto točke (piknje) rabi se crtica (-).

§. 3. *Samoglasni.* Ovi se obično nepišu, nego se naznačuju ujedno sa suglasi time, da se osobiti jim vokalni značaj (karakteristični znak) u dotične suglase ulaže, (simbolički); nadalje stapljanjem vlastitoga jim znaka sa suglasi u jedan lik, a gdje se ni prvi ni drugi

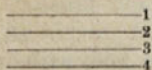
III. poglavje: Debatno pismo. (Kraćenje stavkov i logič. kraćenje).

I. Poglavje.

Pismenke in tvorenje besedij.

§. 1. To poglavje razpravlja navk o abecedi in o medsebojnem spajanju stenograf. znakov.

Abeceaa. Pismenke se delijo 1. v samoglasnike i 2. v soglasnike. Stenograf. pismenke nahajajo se, kakor navadne pismenke, med 4 linijami.

Soglasniki razlikujejo se po velikosti na *a) male*, *b) srednje* i *c) dolge*. Samoglasniki so vsi mali. Oni znaki, koji segajo od 3. do 1. ali 4 linije, imenujejo se dolgi; oni, koji zavzemajo prostor med 3. in 2. l., imenujejo se srednji, a oni, koji niti tega prostora popolnoma ne izpolnujo, mali.

(Vid. prilogo §. 1).

§. 2. *Pravopis.* Glavno pravopisno pravilo glasi: Piši, kakor čuješ. Po tem pravilu more se pisati namesto *tč* — *č*, namesto *dc* — *tc* — *c*, namesto *é* — *č*, namesto *lj* — *l*, namesto *zb* — *sb*, itd. N. pr. otče, — oče, srdce — sree, zbilja — sbilja, vezti — vesti z — s itd. Tuje besede pišejo se po izgovoru. Med malimi in velikim pismenkami nij razločka. Namesto točke (pike) rabi se črtica (-).

§. 3. *Samoglasniki.* Ti se navadno ne pišejo, ampak se naznačijo s soglasniki vred s tim, da se njihov posebni vokalni značaj (karakteristični znak) v dotične soglasnike ulaga, (simbolično); nadalje s stapljanjem njihovega vlastitoga znaka s soglasniki v jedno

način upotrebiti nemože, pišu se svojimi znakovi.

Karakteristični znakovi samoglasâ jesu: 1) stališ, koji samoglas u skali glasova zauzimalje, 2) način njegova produciranja.

Po stališu izrazuju se: *i*, visoki samoglas., stavljanjem dotičnoga suglasa u visinu; *a*, srednji samogl., stavljanjem u sredinu; *u*, nizki samogl. stavljanjem u nizinu. Po načinu produciranja izrazuju se: jaki glas *a* jakom crtom s tonice predidućega mu suglasa; oštri glas *i* priostrenjem, a okrugli glas *o* obočkanjem predidućega suglasa. Razmatrajmo u tu svrhu svak suglas napose.

E.

§. 4. Taj samoglas neima karakteristična znaka, nego se naznačuje posrednim spajanjem suglasa. Ako su dakle dva suglasa običnom vezicom spojeni, čitaj medju njimi *e*. — Na početku i na svršetku rieči piše se *e* svojim vlastitim znakom, ravnom tankom crticom. Razlika medju *e* i *ě*, *ie* ili *je*, koja se nalazi u hrv. pravopisu, nepravi se u stenografiji.

(Vid. prilog §. 4.).

A.

§. 5. Glas *a* ima karakteristični znak jakosti te se nalazi u skali glasova u sredini; naznačuje se dakle simbolički:

a) time, da se na predidućem s tonice, koju imadu svi znakovi osim *t*, *f* i *tj* jače povuče.

b) time, da se malena pismena prije ili poslje srednjih pismena stave u sriedinu ovih.

podobu (lik), a kder se niti prvi, niti drugi način rabiti ne more, pišejo se s svojimi znaki.

Karakteristični znaki samoglasnikov so: 1) mesto, na kojem samoglasnik v skali glasov stoji, 2) način njegovega produciranja.

Po mestu izrazuje se: *i*, visoki samoglasnik, s stavljanjem dotičnega soglasnika v višavo; *a*, srednji samogl., s stavljanjem v sredino; *u*, nizki samogl., s stavljanjem v nižavo. Po načinu produciranja se izrazujejo: jaki glas *a* z debelo črto senčnate poteze predstoječega soglasnika; oštri glas *i* s priostrenjem, a okrogli glas *o* z izbočenjem predstoječega soglasnika. Pretresujmo v to svrhu vsak samoglasnik posebej.

E.

§. 4. Ta samoglas nijma karakterističnega znaka, nego se naznačuje s posrednim spajanjem soglasov. Ako sta torej dva soglasa z navadno vezico spojena, čitaj med njima *e*. Na početku i na koncu besede piše se *e* s svojim vlastitim znakom, ravno tenko črtico. Na razloček mej *e* in *ě*, *ie* ali *je*, koji se nahaja v hrvatskem pravopisu, se v stenografiju ne oziramo.

(Vid. prilogo §. 4.).

A.

§. 5. Glas *a* ima karakteristični znak jakosti, ter se nahaja v skali glasov v sredini; naznačuje se torej simbolično:

a) s tim, da se na predstojećem senčna poteza, koju imadu vsi znaki, razven *t*, *f* in *tj*, debeliji potegne.

b) s tim, da se malene pismenke pred ali po srednjih pismenkah stavijo v sredino teh pismenk.

c) Samostalno piše se *a* na početku rieči i iza tankih pismena *t, f, tj*.

Ako stoji na početku rieči slovka *al*, to se ovo *a* naznačuje predpotezom pred debelim *l*.

(Vid. prilog §. 5.).

I.

§. 6. Visoki i oštri taj glas naznačuje se 1. a) time, da se predstojeći suglas stavi u visinu. Ovaj se slučaj upotrebljuje najčešće na početku rieči, a to kod suglasa malenih i sriednjih pred srednjimi i velikimi kod velikih riedko pred srednjimi i velikimi. b) zaoštrenjem suglasa: *č, d, f, h, t, st, v, z*, a time postaju slovke: *či, di, fi, hi, ti, sti, vi, zi*, nadalje zaoštrenjem na početku dotičnog znaka *ic, if, it, iz*. c) pred *t, c* i *tj* time, da se ovi znakovi osovljeno pišu; ovako postaju slovke *it, ic, itj*.

(Vid. prilog §. 5., odnosno točke *a, b, c*).

2. Upisuje se *i* vlastitim znakom, kad se nalaze pred *i* mala ili srednja, a iza *i* mala; ili pred *i* duga, a iza *i* mala, srednja ili duga pismena.

(Vid. prilog §. 5., 2.).

(Dalje sledi).

c) Samostalno piše se *a* na početku besede i po tenkih pismenkah *t, f, tj*.

Ako stoji na početku besede zlog *al*, tedaj se to *a* naznači s predpotezom pred debelim *l*.

(Vid. prilogo §. 5.).

I.

§. 6. Ta visoki in ostri glas naznačuje se 1. a) s tim, da se predstojeći soglas stavi v višavo. Ta slučaj dogodi se najbolj pogosto na početku besede, a to pri soglasih malih i srednjih pred srednjimi i velikimi, redko pri velikih pred srednjimi i velikimi. b) z zaostrenjem soglasov: *č, d, f, h, t, st, v, z*, a na ta način postanejo slovke: *či, di, fi, hi, ti, sti, vi, zi*, nadalje z zaostrenjem dotičnega znaka na nja početku *ic, if, it, iz*, c) pred *t, c* in *tj* s tim, da se ti znaki navpik pišejo; tako postanejo zlogi *it, ic, itj*.

(Vid. prilogo §. 5., odnosno točke *a, b, c*).

2. Piše se *i* z vlastnim znakom, kedar se nahajajo pred *i* male ali srednje, a po *i* male; ali pred *i* dolge, a po *i* male, srednje ali dolge pismenke.

(Vid. prilogo §. 5., 2.).

(Dalje prih.).

Stenografija i naše javno sborovanje.

Javne korporacije mogu biti u obćinstvu samo onda ono, što biti imadu, to jest javni izraz onoga diela pućanstva, koji reprezentuju, ako se djelovanje njihovo obćinstvu onako saobćuje, kako se na dotićnom mjestu razvija. Ovo je pako moći polućiti samo umjetnošću stenografije.

U nas se žalibože dosele uvadjao brzopisac samo u saborsku dvoranu. Tu je on stenografovao, a njegov je rad saborski dnevnik, koji je došao u ruke većom stranom samo narodnim zastupnikom, kojim je i onako poznata saborska debata. Narodu dakle izvan našega glavnoga grada, komu nije prilike, da pohrli svaki dan na saborsku galeriju, bijaše sabor s ove strane zatvoren.

Novina neimademo takovih, koje bi poput većih susjednih novina saobćivale stenografićno izvješće o saborskom djelovanju, a dopustit ćete, da je izmedju obićnoga novinarskoga i stenografićnoga izvješća ogromna razlika.

Tomu je dakako krivo u prvoj vrsti i pomanjkanje brzopisaca, t. j. kriva je tomu početna doba, u kojoj se tako rekuć u nas istom zamislila ta umjetnost.

U Hrvatskoj imade raznih korporacija: gradska i županijska zastupstva, učena i humanitarna društva itd., iz kojih obćinstvo riedko što drugo ćuje, van gole zaključke.

Tko će zanikati, da bi razprave, stenografićnom hitrinom u ovakovih sborovih bilježene. nesamo zanimale, već i znatno koristile svakomu razredu pućanstva?

A tko može uztvrditi, da naša politićka i druga glasila saobćivajuć ovim naćinom razprave naših korporacija, nebi postala zanimivija, obljubljenija ćitajućemu obćinstvu?

Hrvatski je narod poznat, da imade sjajnog govornićkog dara. Nu govornićki se taj dar nezamnieva domovinom, i izvan nje, onako, kako bi zaslužio.

Mnogi i mnogi glas, koji se u zabitnom mjestu podiže na korist naroda, našao bi sjajna odziva, kad bi se dozvolio koji kutić u blizini brzopisec*).

U interesu dakle same narodne stvari i slave, preporučili bismo najtoplje mladjemu našem naraštaju, da svojski prione uz liepu umjetnost — stenografićnoga pisma.

*) Srvani „Obzor“ br. 211. dne 16. rujna 1875.: „Neizmjerne je šteta, što biskup Strossmajer, koji nikada svoje govore neobićaje pisati, neima uvijek uza se stenografu, te nam toli neprocienivo blago silnih njeovih divnih govora propada.“ Ured.

Samo tim načinom biti će moguće, da se u svakom gradiću, gdje se rodoljubivo radi za promak obće narodne stvari, nadje sila, koja će moći govornika točno pratiti te mu, rek bi, svako čuvstvo zabilježiti, koje mu se riečju odaje, pa to širom za obće dobro razglasiti.

U Zagrebu pako, u toj staroj prestoljnici, gdje je mnogoj liepoj i rodoljubivoj stvari izvor, nebi već sada smjelo biti nijedne korporacije, nijednoga društva, u kom prigodom razprava nebi sjedio —
Ij. T.

Rimskemu stenografu.

Ad notarium velocissime excipientem.

Ausonijev epigram 183.

(Poslovenil A. B.).

Hej! dečko, brzi mi pisár,
Priteci, rabil tebe bom,
Z odprto pisanico sím;
Ti, ki govora množto znaš
Bilježít s točkami kratkó,
Kot jedna bi beseda bla.
Debelo knjigo, glej! odprém,
I vže híti, kot z gostih vré
Oblakov dež, govora tek,
Ki naglih besedij je poln.
Nobeden ne presliši glas
Pazljivo, dobro ti uho,
A nikdar nij napolnjen list.
Polagano pomika se
Desnica čez voščeno plan.
I mnogo će sem govoril,
Na vso moč, i obširno zlo,
Ko govornici sploh, si vže,
Kar jedva rečem, v vosek vžil.
O, misliti ko blo bi moč,
Kot brzo ti je desne gib,
Ko z mojih ust doneči glas
Preteče njen preurni dir.
Kdo tebi me izdal je, kaj?
Kdo ti povedal vse poprej,
Kar jedva jaz sem reči htel?
Al roka tvoja vkrala mi
Je misli iz globine prs?
Zar nij to čudnovato res,
Da v uhu tvojem vže doni,
Kar mi je na jeziku šče?
Umetnost to nij stvoril uk,
I roke nij, ki bi kedaj
Bla brzo pisala takó.
To ti narave je talent,
Bog ti to dragocenost dal,
Da vže besedo znaš vnaprej
I moja misel tvoja je.

Književni oglas.

Moja „Stenogr. Čitanka“^{*)}, koju sam mjeseca maja prošle godine izdao, bila je u ovom prvom izdanju za mjesec dana posve razprodana. Pošto opet mnogi za ovu knjigu pitaju, nakan sam, prirediti sada drugo, novimi i izvornimi spisi pomnoženo i izpravljeno izdanje, ako se prijavi dovoljan broj abonenta. Pozivljam dakle time sve prijatelje naše umjetnosti, neka mi se izvole skoro prijaviti, da mogu onda rad započeti. Knjizi biti će ciena oko 50 novč.

A. J. Bezenšek.

*) O „Sten. Čit.“ se je komisija I. pražkoga društva Gabelsbergerskih stenografa, sastojeća iz slavnih komornih stenografa i učitelja česke i njemačke stenografije: dr. Ruda, Jan. Ot. Pražák i Václav Rosický, jako povoljno izrazila svojim odpisom dne 11. kolovoza 1875., te pronašla, da je knjiga sasvim pripravna kano naučno sredstvo za školsku porabu, i ju zajedno kao takovu preporučila. O istoj knjizi takodjer kritika u „Literatur Blatt-“ kralj. stenogr. instituta u Draždanih (1876., br. 1 st. 4.), u „Těšnopisnih listih“ (1875., br. 8. str. 59.) i u „Slov. Narodu“ (1875., br. 132.) u onom istom smislu govori. Pis.

Glasnik.

Stenografija po srednjih školah na Slovenskem. V Celju uči stenografiju na gimnaziji g. profesor Ivan Krušić. Dijakov je v obeh tečajih okoli 60. Na mestjanskej šoli odprl je I. sten. tečaj g. učitelj Novak; okoli 15 dij. — V Celovcu uči isti predmet na gimnaziji g. prof. Jak. Rapold, upisanih je 40 dij. — V Gorici: g. prof. Ant. Šantel na gimn. 45 djakov. — V Ljubljani: g. prof. Ant. Heinrich na gimn. v I. sten. tečaju 36. v II. 29; na realci v. I. t. 31. v II. 6. dijakov. Skupaj 105. — V Mariboru: na gimn. g. prof. dr. Ad. Nitsche v I. t. 30, v II. 20 dijakov. Na realci g. prof. F. Fasching v I. t. 22, v II. 11 dijakov. — V Novem mestu: na realgimn. g. filozof Jul. Tuš 14 dij. — V Ptuj: na realgimn. g. Dir. A. Fiehna 20 dij. — V Trstu: na gimn. g. prof. dr. Liberat Wolf v I. t. 29, v II. 14 dij. — Vseh dijakov na navedenih učiliščih bilo je torej pr. I. skupaj 425. Ta broj je precej znaten, ali vsakako se more še povećati, kar se bode gotovo tudi zgodilo, ko naša mladeš vidi, kako se dá ta umetnost ne samo za nemški, nego i za slavenske jezike lepo upotrebljevati.

Stenografija na sriednjih školah u Zagrebu. Na kr. vel. gimnaziji predaje sten. A. Bezenšek. Prošle šk. god., kad je otvorio I. sten. tečaj, učilo je sten. do konca 2. polugodišta 32 djaka. — Ove god. postoje 2 sten. tečaja. Od onih, koji su s veoma dobrim uspjehom lani I. t. svršili, prijaviše ih se 11 za II. t., da se podpunoma usavrše u toj umjetnosti. Ovim predaje sa ove god. debatno pismo, koje pruža mogućnost, da se i najbržemu govorniku točno pismom sledi. Debatno pismo dieli se po prof. Heinrichovoj izvrstnoj metodi u etimologiju, koja uči, kako se mogu, i u sintaksu, koja kaže, kada se smiju rieči u izr-kah pokračivati. — U I. sten. t. upisalo se je ove šk. god. 38 učenika. — Na kr. v. realci poučava u stenogr. g. prof. V. Lipež. — Na kr. mužkoj i ženskoj preparandiji predložen je usljed zaključka slav. učit. sbora kano učitelj stenografije A. Bezenšek. Nu pošto ne bijaše stvar u pravo vrieme sasvim uredjena, niti učitelju okolnosti dopustiše, da se predavanja već u I. pol. započemu, to ćemo ob ovom predmetu tekar u jednom budućih brojeva približe sprogovoriti.

Stenografija u Srbiji. Drago nam je, što možemo već u 1. br. „J. St.“ zabilježiti viest, da se i kod braće Srba počimlje marljivo Gabelsbergerov sustav gojiti po istih načelih, koja su naša sjeverna braća za sve slavenske jezike prikladnima pronašla. Ovih se je načela poprimio g. Jovan Milovanović, tajnik kod ministarstva financija u Biogradu, a u najnovije doba vjerno uz nje pristaje g. Nastas Antonović, ravnatelj stenogr. bureau-a u srbskoj nar. skupštini. G. Antonović veoma je vješt stenografiji, i boravio je prošle god. po nalogu srb. ministarstva mjesec dana u Pragu, da zajedno sa slavim českim stenografom g. prof. Pražákom čini izpravke na sustavu, koji je njegov učitelj Milovanović g. 1871. s prof. Leop. Bauerom u Pragu po Gabelsbergeru srbskomu jeziku priredio. Ovako se izpravljenim poslužuje sada sa svojim kolegi J. Lukićem, L. Popovićem, M. Jovanovićem i D. Bodiom kod stenografovanja u skupštini. Dakako su ovi izpraveci u najužem skladu sa principi česke sten., a se takodjer ni najmanje nepravite duhu Gabelsbergerova sustava u obće.

I mi ćemo svakako zastupati napomenuta načela, jer znamo, da su u istinu dobra, shodna i potrebna.

Nam nije ništa tako jako na sreću, nego sloga i uzajamnost sa milom braćom, a to mislimo najlaglje time postići, da izdajemo list, kojega prostori će biti uvijek otvoreni svakojakim u tom smislu pisanim člankom. Pozivljemo dakle najuljudnije svu našu braću, da nam izvole svoje mnijenje otvoreno kazati; biti ćemo im zahvalni na njihovih dobrih savjetih; — quot capita, tot sensus — mi nismo ništa nepogriješivi.

Već u ovom broju bili bi donieli po koji članak štampan cirilicom, pošto je nam s gledišta, koje zauzimbujemo kano stenografi, i cirilica i latinica jednako valjana i jednako nevaljana, ali skroman prostor nije žalibože toga za sada dopuštao.

„Školski prijatelj“ donša u 1. 2. i 3. broju stenografično izvješće o glavnoj skupštini društva „Nar. škola“, koju je po želji odbora stenografovao dne 23. prosinca 1875. urednik ovoga lista.

 Od svih strana čujemo želju, da bi se „Jug. Sten.“ više puta, barem svaki mjesec, izdavao. I mi gojimo ovu želju te se nadamo, da će biti moguće, izpuniti ju, jerbo vidimo, da slavna inteligencija skoro na ciclom slav. jugu odobrava i pozdravlja naše poduzetje, te se je med njom već toliko predbrojnika pojavilo, da se sami iz prva u istinu nismo tolikih nadali. Život našem listu u ovom obliku je dakle za 1. god. podpuno osiguran. Ako pak dobije većina naših p. n. abonenta još svaki po jednoga novoga, i to za 10 dana, dok još imamo nekoliko iztisa 1. br. na raspolaganje ili bar možemo od 1. br. novih odtisa za nje načiniti dati — jer kašnje se slog razmeće i morali bi dati taj broj iz nova slagati, — to ćemo početi „J. St.“ svaki mjesec izdavati; a svaki od dosadanjih p. n. predplatnika nadoplati nam samo još 1 for. Molimo dakle gg. abonente, neka nam skoro izvole o tom svoje mnjenje kazati, da se možemo po tom ravnati. — Nekojim poznatim gg. narodnjakom poslali smo list na ogled; ako ga nebi namjeravali držati, neka ga izvole poslati „retour“.

Administracija.

Ovaj broj ima 4 tiskane strane priloga.

Tiska Drag. Albrecht.

Prilog listu.

Br. 1.

Teč. I.

Abeceda.

I. Samoglasni.

a, e, i, o, u, - - - l, - - - i, - - - u, - - - u, - - - u.

II. Suglasni.

a) mali: k, e, l, e, g, - - - n, - - - nj, - - - s.

b) srednji: l, b, e, d, - - - g, - - - j, - - - m, - - - p, - - - v.

c) dugi: t, l, c, l, c, i, - - - j, - - - f, - - - h, - - - s,

f, a, t, - - - t, - - - g, - - - l, - - - z, - - - j, - - - z.

Opazke k abecedi.

r a na početku i u sredini reči, - - - a na svietku.

e l " " e l " " - l " "

o e " " o(e) e " " o(e) e " "

z, L=ta, n, f, j, c.
Vězba*.

L, k, t, t, t, u, ve, vy, p, k, v, n, y,
=ff, k, y, s, v, je, ve, ch, t=ch, j, j,
t, lo, l, le, ro, b-

Celje, cěv, pet, pite, tebe, mene, perom, peres, re-
ne, stečem, remen, jelen, lexes, pečem, pečet,
Lek, Meks, xěr, melfem, večer, ter, teret,
čete, rečem, recě, Tened, nesom, čest.

A.

K. 5.

- a) u baba, u babo, k car, k cara, k čar, b=lo čas,
b čast, v Pak, k=k gad, k gada, v Hlad,
k jad, k jama, v kal, v lan, v mah, v
mamou, v=vo nas, v pad, v rak, v vaga.
- b) v Kap, v Kapa, v patk, v kamoni, v rad, v rada,
v Jar, v Jara, v nad, v Jan, v= v. Koidar,
v mak v kam. k=k napad, v mal, v lapal.
- c) v Adam, k Abel, v Ana, vno Ananos.
v Alpe, v al- v almanah.

* Čas vězby dobro je ne samo čitati, nego i točno i
lepo prepisivati, vnda pak provod, napisan s
občnim písmom, u sten. original pnenášati.

f peta, f / teta, f lēta n - n jantur, f tat.

Věřba.

o, eo, ee, r g, je, j, ju, j, ve, vo, ve, ō,
 ſ, e, na, ml, n, x - d, ro, r, n, y - d, x.
 a, y, f, je, s, ſ^m m, a - a, ro, yf - sh,
 An, f, n -

Abas, dam, Dama, panj, časa, žaba, šaha,
 iar, Panama, Anonasa, Arab, četa, metal, nado,
 Karavana, Karatiter, Komt, Hava, Hosa, par, pa
 ra, raja, Sava, paša, Tatar, šala, sapa, natahar,
 Anar, mesar, Loxar, Helena, atlas, amon.

J.

K. d. b.

a) r Rip, r lim, r Rim, r siv, r lipa, r lipe, r ri
 ba, f lico, f kit, f sit, f nit, f lik, f kuh, f liter, f vid,
 f dim, f bič, f mis, f Miha, f Gesta.

b) f ai, f ai, f fi, f hi, f / te, f sti, f vi, f ri, f i, f jf,
 f - f it, f ia. — h cin, h čist, h peči, f čita,
 h šaha, f - al vidi, f zepu, f Delfi, f hit, f hira, f ti
 hi, h šisa, f kritica, y leti, A - / teti, y mati, f vesti,
 f časti, f viš, h vina, h levi, f Kori, f pari, f
 petica, y Kabil, f cipa, f petit.

c.) I bit, = 4, I kit, j žica, j žilica, j Kapica, j ribica,
j palica, I = 4 bitje.

2. v bit, v bilje, v biser, v seli, I cin, v = b Di-
ka, v = b žiti, v = v salim, v = v padi, v kis,
v nakip, v lina, I list, j listina, I stali, j sili,
v mali, v mila, v misa, v mir, v mira, v Dami,
j ženami, j ženi, I Nil, v Ninive, v meri,
v pila, v ris, I Emerik, v vėri, v mėri, I sta-
ri, I sin, I sila I sir, I sira, v = v vici, v vici, I
pati, v = g cėti, v = / teti, j = g cėsti, j = b žima,
j = ž mis, v = v Mimi, j = mašim, v = vašim, v
Ani, I si.

Veřba.

v, w, m, co. ca, ad, v = m, I, j, I, I, I,
g, v, j, v, v = v, v, j, v, v, I, v, I, v,
v, v, v, v = v, v, j, v, v, v.

Menika, pisan, Devisa, Dinamit, Vinara, Vinica,
Lavič, liti, siti, viti, Sinaj, Sirak, Sibiria, Li-
bia, Azia, Amerika, Diana, Pitak, Spic, Elis,
Paris, stih, asyl, Tibet, mimika, milina, sirina,
Dalgina, pečina.

Nekoliko primera,

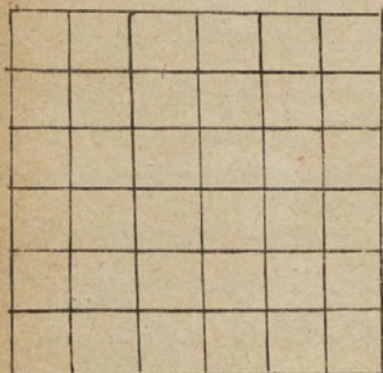
Kako se dade jugosl. narječja spajati u je-
dan stenografski pišmonji jezik.

So L g² e - h² o ~ r - B' s z ~ B e -
V' an e h - i' B' a ~ B e - S o p ~ r t i r e
k u e l v f - w' e g . o e l , s e - ~ j g' r o
- B - h' m' b - ~ s e' u g' u - i t' w r e e
e e s - e' o r u s - ~ e' e e e b .

<u>Cel dan te se nisem videl.</u>	<u>Ci dan te još nisem vidio.</u>
<u>Jaz sem bila danes na polju.</u>	<u>Ja sam bila danas na polju.</u>
<u>Hrvatska je imela sedem kralj</u> <u>jev hrvatske kralj. Bist, ko</u>	<u>Hrvatska je imala sedam</u> <u>kraljeva hrvatske kralj. Bist,</u>
<u>Di veran svojej domovini.</u>	<u>hudi veran svojoj domovini</u>
<u>Jaz moram hoditi vsak dan</u> <u>na gimnazijo. Oni so si hi</u>	<u>Ja moram hoditi svak dan</u> <u>na gimnaziju. Oni su si</u>
<u>sem dobil od brata zlato uo.</u>	<u>svak po jednu knjigo. Ja sam</u>
<u>Marija je došla s svojo mato</u> <u>je v cirkvo. Njena oprava je</u>	<u>Dobio od brata zlatnu uo.</u> <u>svak po jednu knjigo. Ja sam</u>
<u>se jako lepa i čista. Hagen</u> <u>ne popravi vsakega cloveka.</u>	<u>materyom u cirkov. Njeyina</u> <u>oprava je još jako lepa i</u>
	<u>čista. Hagan nepopravi svakog</u>

Rebusi.I. $\frac{1}{2}$ II. $\frac{2}{1}$ III. ; &IV. \neq $\frac{+}{+}$ V. L S.VI. 5 \approx VII.VIII. D IX. e X. i S_n

————— (x+y)

Znanstvena zadaca.

U ovom kvadratu, koji je razdijeljen na 36 predala, imaju se brojevi od 1-36 (inclus.) bez opetovanja i iz-
puitanja tako napisati, da je
njihova svota (suma) u svakoj
horizontalnoj i vertikalnoj ko-
lumni podjednaka.

Sten. slika.

U ovoj glavi je početak ne-
ke poznate slavenske pjesme.

Imena gg. rješitelja rebusa,
zadace i slike priobćimo u.s.t.

Stenograf. abeceda na li-
stu vinske loze (tite).